

2. Лисяк Н. М. Регулювання економічних відносин міста і приміської зони: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н / Н. М. Лисяк. – Львів, 2009. – 20 с.
3. Лесечко М. Д., Кривицький А.Ф. До проблем визначення приміської зони // Соціально - економічні і екологічні проблеми розвитку адміністративних районів. Ч.ІІ /наукові доповіді міжнародної конференції. - Львів. 1994. С. 198-200
4. Пересекін В. М., Гуцал В. А. Особливості формування приміської зони великого міста // Сучасні географічні проблеми Української РСР: Тези доп. VI з'їзду Географічного товариства. - К.- 1990. - С. 189.

Соловій Г. І.

Науковий керівник – асист. Гулик С. В.

СТРУКТУРА ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ БОРЩІВСЬКОГО РАЙОНУ

Основним природним багатством Борщівського району є його земельні ресурси. Земельний фонд району становить 73041 га. На орні землі припадає 62275 га. Під садами зайнято 2052 га, сіножатями – 747 га, пасовищами – 8180 га, парниками - 479 га, лісами - 16027 га, землями у стані відновлення родючості 18 га, під багаторічними насадженнями –1839 га, під болотами -201 га, відкритими землями від рослинності - 1812 га, пісками - 10 га, ярами - 235 га, кам'янистими схилами - 1318 га. [2]

Сучасний ґрунтовий покрив Борщівського району сформувався протягом верхнього плейстоцену та голоцену, під впливом факторів ґрунтоутворення: материнських порід, рельєфу, клімату, рослинного покриву, тваринного світу і господарської діяльності людини [3].

Ґрунт є системно організованим тілом, яке утворилося й динамічно розвивається у верхній частині літо-гідросфери у контакті з атмосферою та як результат взаємодії органічних і мінеральних речовин за певних умов клімату, рельєфу, часу та людської діяльності [4].

Всі фактори ґрунтоутворення діють на ґрунт разом, але в кожному випадку дія кожного проявляється по-різному. В одних умовах більшу роль відіграє клімат і рослинність, в інших рельєф місцевості чи материнська порода.

Основними ґрунтоутворюючими породами Борщівського району є: леси, лесовидні суглинки, вапняки, глини, алювіальні, елювіальні, делювіальні, алювіально-делювіальні, елювіально-делювіальні відклади, карпатська галька [1].

Найпоширенішими ґрунтами Борщівського району є: опідзолені ґрунти - світло-сірі опідзолені, сірі опідзолені, темно-сірі опідзолені; чорноземи опідзолені, темно-сірі реградовані, чорноземи реградовані; чорноземи глибокі малогумусні, чорноземи неглибокі малогумусні; дернові, лучно-чорноземні, мочарні і мочаристі ґрунти, чорноземно-лучні, лучні і лучно-болотні ґрунти, болотні ґрунти; зустрічаються дерново-підзолисті, торфово-болотні, а також торфовища глибоко поховані і виходи порід [2].

На півдні району поширені опідзолені ґрунти: сірі опідзолені – смт. Мельниця-Подільська; темно-сірі опідзолені – смт. Іване-Пусте, с. Вигода; дерново-підзолисті – с. Устя. На півночі району зустрічаються також і світло-сірі опідзолені ґрунти в межах Скала-Подільської сільської ради. Чорноземи опідзолені, типові та реградовані поширені на заході. Значні площі болотні ґрунти займають на південному-заході району в межах с.Устя і с. Горошова. Чорноземи глибокі малогумусні приурочені до вирівняного вододілу річок Серету і Нічлави в межах Олексинецької, Глибочанської та Більче-Золотецької селищних рад. Лучно-чорноземні ґрунти поширені на півночі району – с. Лосяч. На заході району, поблизу селищ Глибочок і Олексинці спостерігаються виходи порід на поверхню.

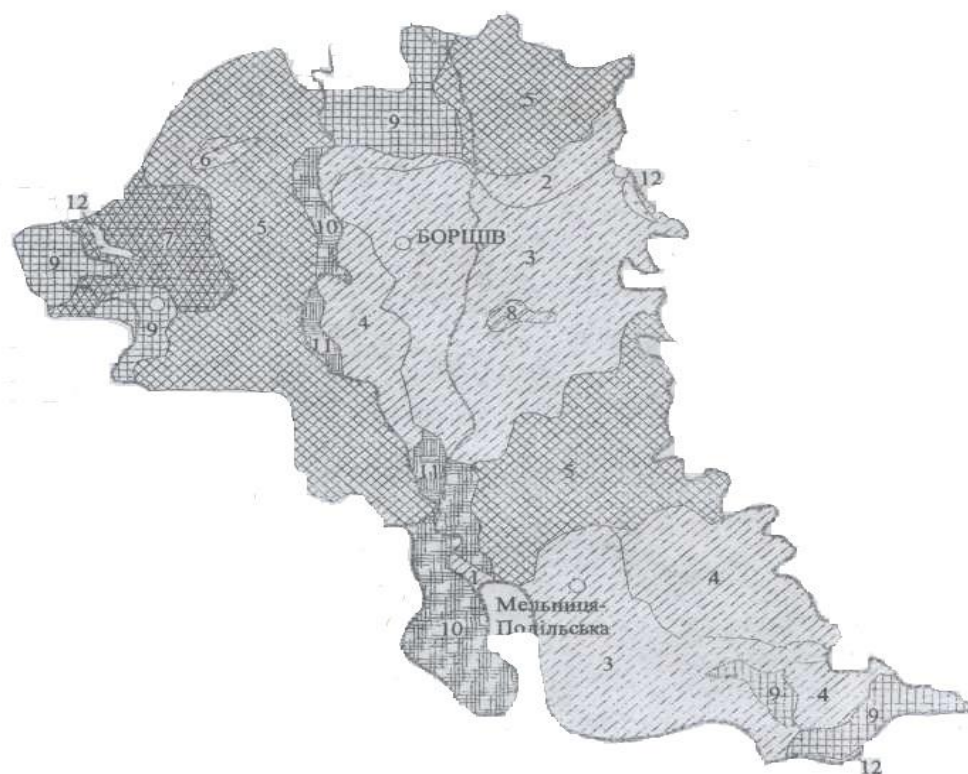
Всестороннє вивчення ґрунтоутворюючих порід має першочергове значення для визначення генезису та істотно важливих генетичних і агропромислових властивостей ґрунтів. На жаль, ставлення до земельних багатств вкрай недбайливе. Багато сільськогосподарських угідь пошкоджено водною ерозією. В Борщівському районі значні площі сильноеродованих земель. Загальна площа таких земель складає 3073 га. В результаті надмірної розораності, геоморфологічних особливостей території водній ерозії щорічно піддається 56181 га, а це приблизно 77% території всього земельного фонду Борщівського району. Значні масиви родючих земель (9600 га) відводяться під забудову, виробничі будівлі та двори - 1139 га,

господарські шляхи - 1140 га. Йде процес хімічного забруднення. Порушуються структурні, водно-фізичні властивості ґрунтів в результаті впливу на них важких машинно-тракторних агрегатів. Основними заходами, направленими на збереження і відтворення ґрунтів, покращення родючості земель можна вважати [3]:

- створення необхідної кількості водорегулюючих і полезахисних смуг;
- впровадження ґрунтозахисних сівозмін, протиерозійних агротехнічних заходів;
- вапнування ґрунтів, впорядкування системи внесення добрив.

Надіємось, що це спонукає задуматись, як зробити так, щоб вся міць науково-технічного прогресу в сільському господарстві нанесла як найменшу шкоду природі, всьому навколишньому середовищі при одночасній охороні ґрунтового покриву, підвищенню його родючості і екологічної рівноваги в агроландшафтах.

Отже, завжди слід пам'ятати, що ґрунт – це особливе, живе, природне, історичне динамічне тіло, що постійно розвивається. При правильному використанні ґрунт є відновним, практично безкінечним джерелом продуктів життєдіяльності і енергії. Проте в наш час людство ще недостатньо усвідомлює серйозність проблеми, залежності виживання його від стану ґрунтового покриву.

Умовні позначення

 1	Дерново-підзолисті	 7	Чорноземи типові
 2	Світло-сірі опідзолені	 8	Дернові
 3	Сірі опідзолені	 9	Лучно-чорноземні
 4	Темно-сірі опідзолені	 10	Чорноземно-лучні
 5	Чорноземи опідзолені	 11	Болотні
 6	Реградовані	 12	Виходи порід

Рис 1. Структура ґрунтового покриву Борщівського району [2].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Геренчук К.І. Природа Тернопільської області / Геренчук К.І. Свинко Й.М., Трохимчук С.В. та інші. – Львів: в-во Львів. університу, 1979 р. – 276 с.
2. Дроздовський Й.П. Ґрунтовий покрив Борщівського району (генезис, географія, властивості, оцінка) / Дроздовський Й.П. – Борщів, 2003 р. – 249 с.
3. Дроздовський Й.П. Природа Борщівського району / Дроздовський Й.П. – Тернопіль: Джура, 1999. – 104 с.
4. Ковалишин Д. І. Поняття про ґрунт з точки зору сучасного розуміння його сутності // Ковалишин Д. І. - Наукові записки. Серія: географія. – Тернопільський педуніверситет ім. В.Гнатюка. – 2001, №2. – С.25-32.

Хома Б.

Науковий керівник – проф. Сивий М.Я.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ КОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Козівський район відноситься до числа сільськогосподарських. Він належить до території з високим рівнем розораності земель. Частка орних земель в структурі сільськогосподарських угідь перевищує 85%, тобто земельні ресурси району використовуються в повному обсязі. У зв'язку з цим, на даний час є актуальним дослідження екологічних проблем Козівського адміністративного району, пов'язаних з використанням земельних ресурсів.

Найважливішими екологічними проблемами, пов'язаними з земельними ресурсами Козівського району, є такі:

- Інтенсивний розвиток ерозійних процесів;
- Ущільнення ґрунтів в результаті впливу на них важких машинно-тракторних агрегатів;
- Забруднення ґрунту внаслідок використання мінеральних добрив;
- Забруднення ґрунтів важкими металами [4].

Більшість екологічних негараздів, пов'язаних з використанням земельних ресурсів, мають природну основу, однак їх активізація зумовлена не стільки ритмікою природних явищ, скільки антропогенним впливом, точніше – наслідками нерозважливого господарювання, орієнтованого не на перспективу, а на сьогоденну віддачу.

Серед основних несприятливих чинників, що позначаються на кількісній і якісній характеристиці земельних ресурсів, насамперед є ерозійні процеси, які полягають у руйнуванні ґрунтового покриву, переміщенні, перетиранні та перевідкладанні твердих частинок ґрунту під дією води, вітру або під час обробітку ґрунту. При цьому розрізняють ерозію нормальну, яка проявляється на територіях, непорушених господарською діяльністю людини, та прискорену, що розвивається під антропогенним впливом (розорювання схилів, нерегульовані випаси худоби на них, суцільне вирубування лісів).

На полях Козівського району великі площі займають просапні культури (цукрові буряки, кукурудза, картопля, овочі), а це сприяє збільшенню інтенсивності розвитку ерозійних процесів і деградації ґрунтів на значних площах. Особливо несприятлива у цьому відношенні західна частина району, внаслідок сильного розчленування поверхні та значної крутизни схилів [5].

Щороку внаслідок водної ерозії з полів виносяться тонни ґрунту, зменшується вміст гумусу в ґрунтах, зростає їх кислотність. Велика частка ґрунтів в районі має підвищену кислотність і потребує вапнування.

Відбувається ущільнення ґрунтів в результаті впливу на них важких машинно-тракторних агрегатів. При ущільненні збільшується об'ємна маса, знижується загальна і особливо некапілярна пористість ґрунту, погіршуються водно-фізичні властивості ґрунтів, погіршуються аерація і біологічні процеси, посилюється поверхневий стік води і змивання дрібних частинок. Ущільнення впливає на водний, повітряний і живильний режими ґрунту.

Основні напрямки забруднення ґрунтів, які підлягають постійному польовому і лабораторному контролю, визначаються нагромадженням у ґрунтового покриві залишків засобів захисту рослин, мінеральних добрив та важких металів.